

Emne nr. 70

FRA ROBÅT OG SEIL TIL MOTOR

Vi er interessert i opplysninger om overgangen fra seil til motor i fisket og sjøbruket ellers. Det er da særskilt verdifullt å få kontakt med dem som husker hvordan det var før motoren kom, hvordan nyheten trengte inn og hvilke endringer den førte med seg.

Dette er et stort og omfattende emne, og vi har relativt lite kjennskap til det. Vi er derfor ikke i stand til å gi det en detaljert spørreliste. I stedet setter vi opp noen punkter som vi vil be Dem fortelle om så detaljert De bare kan. De må heller ikke kjenne Dem bundet av lista. Vi tar med takk mot alt stoff som De kan skaffe oss.

I

Hva slags båter hadde man, og hva ble de ulike typene brukt til? Hvor mange mann var det ombord i dem og hva kaltes de? Hvordan var arbeidsdelingen om bord når man rodde, seilte, satt og dro de forskjellige redskaper og lå ved land? Hvordan ble avgjørelser tatt i de ulike situasjonene? (Fortell, helst med eksempler som De kan huske, om de situasjoner da hele båtlaget kunne være med og diskutere saken.) Hvordan ble utbyttet delt? Fortell om opplæringa i yrket. Ble for eksempel de unge opplært etter en fast plan, slik at det var en bestemt rekkefølge i de arbeider de ble satt inn i eller skulle øve seg i? Fortell om skårungens retter og plikter under fisket, om hansing (hønsing) og om alle de skikker, truer og merker som man hadde om bord.

II. Motoren kommer

Når kom de første motorene til bygda?

Hvem var den (eller de) første som brukte motor i Deres bygd? Var han (de) født i bygda eller flyttet inn? – Det er verdifullt å få med flest mulige opplysninger om slike foregangsmenn, deres yrke, sosiale og økonomiske stilling i bygdesamfunnet og hva bygdefolket mente om dem. Vi vil også gjerne vite hvordan og hvor de hadde fått kjennskap til motoren, for eksempel ved lesing, reiser til andre landdeler eller i utlandet (Amerika).

Kom det motor-agenter til bygda?

Hvordan lærte folk å bruke motoren, og å holde den vedlike? Hvordan var det med mulighetene for reparasjon? Hva slags motor var det (merke, hestekrefter osv.)? Hva kostet motoren og hvordan skaffet en penger (lån, støtte av heradstyre el.a. institusjoner)? Slo flere seg sammen om kjøpet? Var det da et lag som tidligere eide båt el. redskap sammen eller ble det dannet et nytt lag for kjøp av motor? Var det særlig gode tider i bygda da motoren kom i bruk og hva mener De det hang sammen med?

Hvordan ble motoren brukt (bare som hjelpemotor ved siden av seil, i motvind og i trange farvann)?

Motor og båt. Ble motorer først satt i åpne båter el. i dekkfartøy? Hvordan ble båtene forandret (med hensyn til form og størrelse, sterkere skrog, kortere mast osv.)?

Hvordan ble motoren mottatt? – Her har De sikkert mangt å fortelle, og vi vil gjerne at De skal gjøre det. Vi vil bare nevne noen spørsmål som vi er takknemlig for å få svar på: Var de som skaffet seg motor fornøyd eller hendte det at de rev ut motoren? Hva hadde de i så tilfelle å si på den? Mente noen at motoren skremte bort fisken (og visse slags fisk, for eksempel sild, mer enn andre)?

Mente de den ble for dyr (i innkjøp, i drift)? Skulle motor være farlig i styggevær? Hvordan var innstillingen til dem som skaffet seg motor? Opptrådte motstanderne av motoren truende? Vendte de seg til politi eller andre myndigheter? Ble det holdt protestmøter mot motoren, vedtatt resolusjoner, sendt skriv eller utsendinger til myndighetene?

Hadde en økenavn på motor, motorfartøy eller dem som brukte dem?

III. Etter at motoren kom. Virkninger

Under dette avsnittet vil vi gjerne at De skal fortelle så utførlig De kan om de endringer som motoren førte med seg både teknisk og samfunnsmessig.

Hvordan ble de gamle båtlagene forandret? Her vil vi gjerne få svar på slike spørsmål:

Trengte man nå samme, større eller mindre mannskap?

Hvordan ble arbeidsdelingen?

Hvor mange motorkyndige var det

ombord i båter som De har arbeidet i og hvordan var deres stilling? Var det noen endring i kommandoforholdene om bord i de nye motorfartøyene? Oppsto det situasjoner da eldre erfarne sjøfolk kom under kommando av yngre folk som kunne stelle med motoren, og hvordan ble slike forandringer oppfattet og ordnet?

Kjenner De eksempler på at folk som var for svake til å ”ro fiske”, nå kunne være med?

Hvordan er folks innstilling blitt til motoren etter at den har vært vanlig i mange år? Nevn lovord og klager De har hørt (om motorens innvirking på fisket og arbeidslivet ellers og på menneskene).

IV. Andre tekniske nyheter i kystbyene

Fortell gjerne om andre tekniske nyheter (redskap, båttyper el.a.) som har vært prøvd i sjøbruket. Slo de igjennom eller ble de avvist og hvorfor?